

ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΚΑΙ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΟΝΟΜΑΤΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

ποικιλία καὶ ὁ πλοῦτος τῶν νεοελληνικῶν βαπτιστικῶν ὀνομάτων, μάλιστα τῶν γυναικειῶν ἔχουν τὸ ἀνάλογον μόνον εἰς τὰ ἀντίστοιχα ἀρχαῖα ἑλληνικὰ ὀνόματα, δὲν θὰ ἦτο δ' ἴσως μεγάλη τόλμη νὰ συμπεράνωμεν καὶ ἐκ τούτου τὴν πολλαπλὴν ὁμοιότητα τοῦ νέου πρὸς τὸν ἀρχαῖον Ἕλληνα.

Τὸ βιβλίον τοῦ Α. Μπούτουρα, *Τὰ νεοελληνικὰ κύρια ὀνόματα ἱστορικῶς καὶ γλωσσικῶς ἐρμηνευόμενα* (1912), ὅσον καὶ ἂν εἶναι ἀτελές, δίδει κάποιαν εἰκόνα τοῦ πλούτου τῶν νεοελληνικῶν ὀνομάτων. Καὶ αὐτὰ τὰ οἰκογενειακὰ ὀνόματα διακρίνονται διὰ τὸ πλῆθος τῶν νέων καταλήξεων, συντμήσεων καὶ συνθέσεων κατὰ τόπους: οἱ ποῦλλοι, *Γαβρηλόπουλλος*, *Δημητρόπουλλος*, εἶναι συνήθεις εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ τὸν Πόντον, οἱ — ἄκοι, *Γιατροάκος*, *Δημητροάκος* εἰς τὴν Μάνην, ὁ *Ζαχαρίας* γίνεται *Ζάχος* εἰς τὴν Μακεδονίαν, τὰ σύνθετα *Χρηστοβασίλης*, *Σπυρομήλιος*, *Γιαννηλίας*, εἶναι καθαρῶς ἠπειρωτικά. Ἀτελεύτητος δ' εἶναι ἡ σειρά τῶν σκωπτικῶν ἢ ἔκ τινος ἰδιαίτερου χαρακτηριστικῶν προελθόντων οἰκογενειακῶν ὀνομάτων: *Ψαραύτης*, *Λαγοπάτης*, *Σιηθᾶτος* - *Σταθᾶτος*, *Κούτσουτος* ἢ *Κουτσαύτης* κλπ.

Κυρίως ὅμως τὰ γυναικεῖα νεοελληνικὰ ὀνόματα εἶναι

πλουσιώτερα καὶ δεικνύουν καὶ τὴν ἀγίαν καὶ τρυφερότητα τοῦ νέου Ἑλληνας πρὸς τὴν γυναῖκα. Τὰ ὀνόματα ταῦτα ἐκλέγονται συνήθως μὲν ἀπὸ τὴν χριστιανικὴν ὀνοματολογίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν προχριστιανικὴν καὶ τὴν παγκόσμιον, συχνότατα δὲ δίδονται καὶ κατ' ἐλευθέραν ἐκλογὴν καὶ δημιουργίαν : Ἄγάπη, Γραμματικὴ, Ἀγγέλω - Ἄγγω, Βενετιά, Πέρδικα, Περιστερῶ, Λεμονιά, Μηλιά, Μοσχάνθη, Ρήγισσα, Δόμνα, Κιουράνα, Γεράκω, Μαλάμω, Ζαφείρω, Χρυσάφω, Ἀκριβή, Ἀστέρω, Ἀγέρω, Διαλεχτή, Παντιύγενη, Καλόγνωμη, Χαῖδω, Μόρφω, Καλή - Καλούδα, κλπ.

Ὁ κόσμος τῶν φυτῶν, τῶν μετάλλων, τῶν ἄστρον, τὰ ἀνθρώπινα χαρίσματα, τὰ ὀνόματα τοῦ παρελθόντος, ὅλα εἶναι εἰς τὴν διαίθεσιν τοῦ θέλοντος νὰ δώσῃ ὄνομα εἰς ἓνα μικρὸν γυναικεῖον πλάσμα. Εἰς τὴν Ἑπιπέδον πλάττονται ὀνόματα καὶ ἀπὸ τὸν τόπον ποῦ ἦλθε μιὰ κόρη : ἡ Γραμμένω ἦλθεν ἀπὸ τὰ Γραμμενοχώρια καὶ ἐνυμφεύθη ἀλλοχοῦ, ἡ Κουρένω ἀπὸ τὰ Κοίρεντα, ἡ Πογδόρω ἀπὸ τὴν Πογδορίτσα. Ἄλλη σειρά ὀνομάτων τῆς Μάνης, παλαιότερων μάλιστα (βλ. Νέον Ἑλληνομνημόνα τ. 14,60) δεικνύει τὸν πατριαρχικώτερον ἀκόμη σύνδεσμον τῆς οἰκογενείας : Ἀθανασόνυφη, Θωμογιαννόνυφη, Κουβελόνυφη, Ζερβογιαννόνυφη, Δημαρόγγοη, Δεμοσιχόγγοη, Γιωργιτζόνυφη, κλπ. Τὸν αὐτὸν σύνδεσμον δεικνύουν καὶ τὰ ὀνόματα, ποῦ παίρνουν αἱ γυναῖκες ἀπὸ τοὺς ἀνδρας των : ἡ γυναῖκα τοῦ Γιάννη, Δημήτρι ἐπονομάζεται Γιάννα, Δημήτρα εἰς πολλὰ μέρη, εἰς δὲ τὴν Μάνην Γιαννιοῦ, Δημητροῦ.

Τὰ Βυζαντινά, δηλ. τὰ μεσαιωνικά ἑλληνικά ὀνόματα δὲν ἔχουν ἴσως τόσον πλοῦτον, ἂν ἐπιτρέπεται νὰ συμπεράνω ἀπὸ ὅσα μέχρι τοῦδε γνωρίζω. Μετεχειρίζοντο οἱ μεσαιωνικοὶ Ἑλληνας καὶ ἀρχαῖα ἑλληνικά ὀνόματα, Ἀριστιανέτη, Τιμοθέα, καὶ λατινικά, Πουλχερία, ἀλλὰ συνήθως πολλὰ ἦσαν τὰ εἰς - ὡ ὀνόματα, ἀντίστοιχα ὀνομάτων ἀνδρῶν : Ἀλεξανδρῶ (Actes de Xenophon σ. 77) παρὰ τὸ Ἀλέξανδρος, Ἀναστασῶ, Θεοφανῶ πολὺ συνηθισμένα, Ἀκρι-

τῶ (Actes de Chilandar 102), *Γεωργῶ*, (Migne, Patr. Gr. 105,492) παρὰ τὸ Γεώργιος, *Δρακοντῶ* (Actes de Xenophon σ. 75), *Κοσμῶ* ἢ ἀδελφὴ Κωνσταντίνου τοῦ Κομνηνύμου παρὰ τὸ Κοσμᾶς, *Κομιτῶ* (Μαλαλ. σ. 430), *Κωνσταντῶ* (Actes de Chilandar σ. 86), *Μαξιμῶ* ἡρωΐς τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους παρὰ τὸ Μάξιμος, *Μοσχῶ* (Acta graeca 6, 215) παρὰ τὸ Μόσχος, *Νικολαῶ* (Anal. Boll. 13,105) παρὰ τὸ Νικόλαος, *Δεοντῶ* ἢ σύζυγος Φωκᾶ τοῦ τυράννου, *Παγκαλῶ* ἢ μήτηρ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνο, *Παρασκευῶ* (Actes de Xenophon 51), *Στρατηγῶ* (αὐτόθι σ. 71), *Σιοιινῶ* (Anal. Boll. 41,315), *Χαριτῶ* (Θεοφάν. 1,250), *Χρυσομαλλῶ* (Προκοπ. Ἀνέκδ. 17).

Εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα δὲν ἦσαν σπάνια τὰ γυναικεῖα ὀνόματα εἰς -ίχη (Ὀλύμπιος - Ὀλυμπίχη, Κύριος - Κυρίχη, Σωτηρίχη κλπ.), τὰ ὁποῖα καὶ εἰς τὸν μεσαίωνα καὶ κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν ἀκόμη ἀπαντοῦν (*Κοσμίχη*, παρὰ Καμπούρογλου, Αἶ παλαιαὶ Ἀθῆναι 1922 σ. 38), *Μαρκοπούλλιχη*, ἢ σύζυγος τοῦ Μαρκοπούλλου, ἐξέλιπαν δὲ πλέον, ὡς φαίνεται, εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους. Ἄλλα ὀνόματα γυναικῶν τοῦ Βυζαντίου εἶναι ὅμοια ἢ ἀνάλογα πρὸς τὰ νεοελληνικά; *Πανωραία* (Actes de Chilandar σ. 195), *Εὐνοσιτία* (αὐτ. σ. 88), *Εὐμορφία* (Fontes rerum imp. Trap. σελ. 90), «γυνὴ τις Ἀνατολῆ προσαγορευομένη» (Anal. Boll. 42,264), *Βυζαντία* (Trinchera σ. 53). Καὶ τὸ ὄνομα *Χυμεντή* μὲ τὴν ἔννοιαν βεβαίως τῆς ὥρας ἢ πανωραίας ἀπεδόθη εἰς γυναῖκα (Actes de Zographou σελ. 70), ὅπως καὶ τὸ *Χυμεντὸς* εἰς ἄνδρα.

Τὸ ὄν. Καλὴ καὶ τὰ σύνθετά του εἶναι ἐπίσης εἰς τὸ Βυζάντιον συνηθέστατα: *Καλὴ* ἐλέγετο ἢ ἀδελφὴ τοῦ Θεοδώρου Στουδίτου, *Κυρακαλή*, *Καινακάλη*, *Καλάννα*, *Ἐπίκαλη* (Trinchera σ. 48) κλπ. Τὰ ὀνόματα *Καλήμερος* καὶ *Καλημέρα* εἶναι ἤδη προβυζαντινά.

Τὸ ἀνωτέρω σημεῖωμα σκοπεύει μόνον νὰ δείξῃ δι' ὀλίγων λέξεων τὸν πλοῦτον τῶν γυναικείων ὀνομάτων καὶ δὲν ἔχει μεγαλυτέρας ἀξιώσεις.